

та відвідувачем. Їхня здатність встановлювати контакт, створювати комфорт і підтримувати позитивний емоційний клімат безпосередньо впливає на економічні показники підприємства. Лояльні клієнти не лише повертаються самі, а й рекомендують заклад друзям та знайомим, що підвищує прибутковість закладу [5].

Отже, підготовка таких фахівців має включати не лише технічні навички, а й психологічні дисципліни, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, емпатії та навичок комунікації. Інвестиції у психологічну підготовку барменів і сомельє є ефективною стратегією для підвищення якості обслуговування та конкурентоспроможності закладу [3].

Список використаних джерел:

1. Круль Г.Я., Заячук О.І. Організація і технологія надання послуг гостинності. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022.
2. Ткаченко О.В. Професійна етика та психологія спілкування в ресторанному господарстві. Харків: Світ Книг, 2020.
3. Малюк Л.П., Варипаєва Л.М. Професійна етика та етикет у готельно-ресторанному бізнесі. Харків: ХДУХТ, 2016.
4. Протосавицька О.І. Психологія обслуговування у закладах готельного господарства. Туристичний вісник, 2020. № 3. С. 45-50.
5. Кабушкін Н.І. Особливості формування професійно важливих якостей персоналу готельно-ресторанного бізнесу. Вісник К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2019. № 2. С. 112-118.

Власова Н.Є.
здобувачка вищої освіти,

Курепін В.М.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри методики професійного навчання
Миколаївський національний аграрний університет*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА НА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розвиток туризму безпосередньо сприяє зниженню рівня бідності та підвищенню соціально-економічного добробуту населення, що робить це твердження особливо актуальним для України. Туристична галузь нашої держави, маючи значний потенціал природних, історично-культурних та трудових ресурсів, здатна посісти провідне місце у національній економіці. Проте реалізація цього потенціалу потребує цілеспрямованої державної підтримки, стратегічного планування та реального визнання туризму однією з пріоритетних сфер розвитку.

Водночас значна частина населення через соціально-економічні обмеження позбавлена можливості повноцінного відпочинку та оздоровлення [1, с. 148].

Саме ця категорія громадян формує цільову аудиторію соціального туризму, який має забезпечити рівні можливості для всіх верств суспільства у сфері рекреації та подорожей. Враховуючи сучасні соціальні виклики та рівень життя населення, розвиток соціального туризму в Україні є не лише актуальним, а й стратегічно важливим напрямом державної соціальної політики.

Головною метою соціального туризму є забезпечення можливості подорожей та відпочинку для соціально вразливих груп населення з метою відновлення їхньої працездатності, фізичного та психологічного стану. Незважаючи на важливість цього напрямку, чинний Закон України «Про туризм» не містить безпосереднього визначення чи регламентацій соціального туризму. Лише у Стратегії розвитку туризму та курортів вказано на необхідність розробки механізму державної підтримки впровадження туристичного продукту соціального характеру.

На сучасному етапі концепція соціального туризму в Україні ґрунтується на трьох базових засадах: забезпечення можливості відпочинку та оздоровлення для всіх громадян, зокрема осіб із низьким рівнем доходів; субсидюванні туристичних поїздок малозабезпечених груп населення; а також активної участі державних та громадських інституцій у розвитку цього напрямку. Реалізація зазначених принципів сприятиме підвищенню рівня соціальної справедливості, розширенню доступу до рекреаційних ресурсів [2, с. 82].

Більшість громадян України наразі не мають фінансової можливості виділяти кошти із сімейного бюджету на подорожі країною, а тим більше за її межі. Це свідчить про низьку доступність туристичних послуг для значної частини населення та наголошує на необхідності формування дієвого механізму розвитку соціального туризму.

В українському суспільстві усвідомлення важливості цього напрямку лише починає формуватися, тому завданням представників туристичної галузі, громадських організацій та державних структур є активне впровадження соціального туризму, популяризація його ідей та сприяння включенню цього поняття до законодавчої бази України. Лише за умови належного нормативного закріплення та державної підтримки соціальний туризм може стати дієвим інструментом підвищення якості життя населення та розвитку внутрішнього туристичного ринку.

Серед практиків туристичної сфери досі триває дискусія щодо визначення видів діяльності, які доцільно відносити до категорії соціального туризму. Найчастіше класифікація здійснюється за соціально-віковою ознакою, що дає змогу виокремити такі основні напрямки, як дитячо-юнацький, молодіжний (зокрема студентський) туризм, туризм похилого віку та туризм людей з інвалідністю.

Водночас, за мотиваційним критерієм до соціального туризму можна віднести ті форми подорожей, які мають виражене соціальне значення та сприяють оздоровленню, розвитку й соціальній інтеграції громадян. До них належать спортивний, зелений (сільський) та екологічний туризм [3, с. 23], також подорожі, орієнтовані на вищезазначені соціально-вікові групи. Такий підхід

дозволяє розглядати соціальний туризм як комплексне явище, що поєднує різні соціально-вікові категорії. Розглянемо деякі з них.

Дитячо-юнацький туризм займає особливе місце у системі рекреаційно-туристичної діяльності, оскільки орієнтований на соціально значну категорію суспільства - підростаюче покоління. Його основне призначення полягає у сприянні вихованню та всебічному розвитку молоді через туристично-краєзнавчу діяльність, що поєднує елементи освіти, пізнання та активного дозвілля. Завдяки цьому дитячо-юнацький туризм виступає важливим інструментом формування національної свідомості, патріотизму та екологічної культури серед молоді.

Окремого значення набуває медико-біологічна функція цього виду туризму, яка полягає у зміцненні фізичного здоров'я, загартуванні та профілактиці захворювань серед дітей та підлітків. За умови належної організації дитячо-юнацький туризм здатний не лише виконувати виховну та оздоровчу функції, а й забезпечувати певний економічний ефект, сприяючи розвитку внутрішнього туристичного ринку, створення робочих місць та підвищення зайнятості у сфері освіти та відпочинку.

Туризм для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, як важливі напрямки соціального туризму [4, с. 112], в Україні зараз перебувають на початковій стадії розвитку. На відміну від високорозвинених країн, де подорожі літніх людей набули масового характеру і стали одним із найпопулярніших сегментів туристичного ринку, вітчизняна практика поки що демонструє низький рівень залучення цих категорій населення до туристичної діяльності.

Особи з інвалідністю в Україні здебільшого мають доступ лише до обмеженого кола санаторно-курортних послуг [5, с. 323], тоді як можливості для повноцінного туристичного обслуговування залишаються не розвиненими. Основними перешкодами є відсутність належної інфраструктури, низький рівень архітектурної доступності закладів розміщення та транспорту, а також недостатня підготовка персоналу до роботи з людьми. Розвиток туризму для людей похилого віку та осіб з інвалідністю має важливе соціальне значення, адже сприяє їхній інтеграції в суспільство, підвищенню якості життя, активному довголіттю та соціальній рівності. Тому формування інклюзивного туристичного середовища в Україні є важливим [6, с. 153].

Зелений або сільський туризм в Україні перебуває на етапі активного становлення і формування власної інфраструктури. Віднесення його до категорії соціального туризму має певний парадоксальний характер, оскільки соціальна значущість цього виду діяльності полягає не стільки в споживачах туристичних послуг, скільки в їхніх виробниках - сільському населенні. Саме воно виступає основним бенефіціаром розвитку зеленого туризму, адже це напрям стимулює місцеву економіку, сприяє зростанню зайнятості, створенню нових робочих місць і підвищенню рівня життя.

Сільський туризм є однією з небагатьох галузей туристичної діяльності, що не потребує значних інвестицій або капіталовкладень, але може забезпечити відчутний економічний ефект для господарів садиб та місцевих громад. Його розвиток стимулює ефективніше використання природних та культурних

ресурсів, покращує благоустрій сільських населених пунктів, стан об'єктів соціальної інфраструктури та туристичних локацій. Крім того, зелений туризм сприяє відродженню народних промислів, розвитку малого підприємництва, зростанню місцевого виробництва та формуванню позитивного іміджу українського села як осередку національної культури та гостинності.

Є думка, що фінансування розвитку соціального туризму має здійснюватися за рахунок державних коштів. Однак державний бюджет не має достатніх фінансових ресурсів для цього, та й значних бюджетних видатків у даній сфері не потрібно. Переведення повного фінансового навантаження на державу є економічно необґрунтованим. Соціальний туризм повинен функціонувати на засадах самофінансування, водночас сприяючи наповненню державного бюджету [7, с. 481].

Масовий характер цього виду туризму компенсує його відносну дешевизну завдяки значному обороту коштів, що забезпечить зростання зайнятості населення та буде стимулювати місцеві інвестиції в туристичну інфраструктуру й підвищувати рівень податкових надходжень. Таким чином, розвиток туризму має сприяти економічному збагаченню країни без прямого бюджетного фінансування, за умови ефективної державної підтримки, передусім через чітко врегульовану законодавчу політику.

З огляду на високу соціальну значущість організації змістовного відпочинку та забезпечення повноцінного оздоровлення соціально вразливих груп населення, діяльність закладів соціального туризму має бути спрямована насамперед на вирішення цих завдань у тісній співпраці з органами місцевого самоврядування. Лише цілісна, ефективно функціонуюча система соціального туризму, створена на державному рівні відповідно до сучасних вимог, здатна забезпечити формування повноцінного туристичного продукту, який відповідав би потребам молоді, осіб пенсійного віку, людей з інвалідністю та інших соціально незахищених верст населення.

Отже, соціальне партнерство відіграє ключову роль у формуванні та розвитку соціального туризму в Україні, оскільки воно забезпечує узгодження інтересів держави, бізнесу та громадськості у вирішенні соціально значущих питань. Взаємодія між органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями та суб'єктами туристичної діяльності створює умови для формування ефективної інфраструктури соціального туризму, його фінансової стійкості та розширення доступності туристичних послуг для соціально вразливих категорій населення.

Список використаних джерел:

1. Курепін В. М., Веліховська А. Б. Екологічний туризм на Миколаївщині: нові обрії // Academician Leo Berg – 140 years: Collection of Scientific Articles, Bendery, March 12, 2021, Bendery. Moldova : Eco-TIRAS International Association of River Keepers, 2021. С. 145-150. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8860>.

2. Курепін В.М., Іваненко В.С. Корінні причини міграції та використання їх у сфері розвитку сільських районів країни. *Проблематика і перспективи сталого розвитку України в аспекті синергії інтеграції економіки, бізнесу та HR-інжинірингу : матеріали III всеукраїнської наукової конференції студентів та молоді (м. Хмельницький, 15 травня*

2025р.). Хмельницький : ХНУ, 2025. С. 81-84.

URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22281>.

3. Зозуля О. В., Сухорукова А. Л. Удосконалення процесів державного регулювання розвитку регіонів України з врахуванням європейських стандартів. *Перспективи розвитку територій: теорія і практика. Поствоєнне відновлення : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Харків, 16-17 листопада 2023 р.)*. Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2023. С. 23-25. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20668>.

4. Іваненко В. С. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму на Миколаївщині // *Academician Leo Berg – 140 years: Collection of Scientific Articles Bendery, March 12, 2021 – Bendery. Moldova : Eco-TIRAS International Association of River Keepers, 2021*. С. 110-115. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8863>.

5. Курепін В. М. Туризм для осіб з інвалідністю: умови та відповідні послуги. *Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 квітня 2024 р.)*. Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2024. С. 322-323. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17480>.

6. Іваненко В. С. Перспективи розвитку екологічного туризму на Миколаївщині // *Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., Миколаїв- с. Коблеве, 9 червня 2022 р.* Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 152-154. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11905>.

7. Муленко І. П., Сухорукова А. Л. Вплив паблік рілейшнз на лояльність клієнтів готельних мереж. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку науки та освіти : збірник тез доповідей III міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Полтава, 24-26 квітня 2025 р.)*. Полтава : Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. С. 479-482. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21839>.

Гайдичук А.М.
*аспірант кафедри економіки,
менеджменту та адміністрування*

Сергієнко М.В.
*аспірант кафедри економіки,
менеджменту та адміністрування
Херсонський державний університет
м. Івано-Франківськ, Україна*

ТУРИСТИЧНО-ФЕРМЕРСЬКІ КЛАСТЕРИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах трансформації національної економіки та необхідності диверсифікації джерел регіонального зростання особливого значення набуває розвиток інноваційних форм господарювання. Однією з таких форм є туристично-фермерські кластери, які поєднують потенціал аграрного сектору, малого підприємництва та туристичної сфери.

Тенденції розвитку аграрного виробництва в Україні свідчать про зростання